

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 8 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu poșta în lăintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. sêu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sêu 11 franci; — numeri singlaratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serio sêu linia, cu litero merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adon'a si a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 6.

Sibiu, 18/30 Ianuariu 1878.

Anulu I.

Condițiuni de pace.

Dela caderea Plevnei în potestatea armatelor confederate, mai alesu amicii turcilor au pusu în cerculatiune diverse condițiuni de pace. Cei carii voru că tirani'a turcêscă totu se mai fia conservata în Europ'a sub una sêu alta forma, scornira puncte de pace, în care se facea ôresi-care concesiumi popôraloru subjugate; dara p'ntre linii transparea asia numit'a reservatiune mentala. Tôte acelea condițiuni au esitu fabule. De aici inse nu urmêdia, că condițiuni de pace nu aru existe, si că nu amu avea cuventu ca se asteptamu în totu momentulu pe cele genuine, ascunse în sinulu venitoriului apropiatu. Lumea intrêga le astêpta cu legitima nerabdate; dara cea mai legitima este a popôreloru subjugate, si alaturea cu acelea a natiunei romanesci din Romani'a. Ori-care voru fi rezultatele pazei viitorie, si ori-câtu de curendu sêu de tardiu se va realisa aceea, momentele sunt aciea, în care si publiculu nostru voiesce, se se ocupe seriosu de acêsta cestiune vitala intru tóta puterea cuventului. S'au mai versatu de nenumerate-ori, torente de sange, dupa care a urmatu câte o pace cumu se dice, putreda, multu mai funesta pentru popôra, de câtu fusese starea lor de mai înainte. Vrasmasii libertatiei aici voru se aduca si astadi lucrurile; de aceea densii predicâ, că si nesce cobe noptatice, anume despre romani, că ei au se o patia asia si pe dincolo, au se pârda Basarabi'a, gurile Dunarei au se cadia sub domnia rusêscă si multe alte secaturi. Mai de curendu vine êrasi marele profetu Kossuth-Cassandra, precumu singuru se numesce pe sine, si din Tusculum alu seu dela Collegno al Baraccone (aprôpe de Turinu) pe langa ce dascalesce aspru pe comitele Iuliu Andrâssy, carele ar fi aruncatu monarhi'a în braciule Rusiei, tiene apoi si romaniloru lectiuni, pe care suntemu siguri că dn. Cogalniceanu le scia pe din afara multu mai înainte de a le fi auditu dela dn. Kossuth, prin urmare nu avea nici-o trebuintia de ele, si ar putea se dica lui Kossuth: Se nu te dôra pe dta capulu nostru. Romanii isi cunoscu perfectu pe amicii si pe inemicii lor; ei sciu totuodata, pentru ce'si vêrsara si continua a'si mai versa sangele si tesasurele.

Lectorii nostrii cunoscu tôte stadiile, prin care trecuse incercarea Europei în cursu de doi ani, de a usiora desperat'a stare a popôraloru subjugate, pâna ce caus'a loru intrêga fu pusa pe simceo'a sabiei. Totu asia este acuma scitutu, că dupa caderea Plevnei si capitularea neconditionata a celor 32 de mii ostasi turcesci dela postulu Sipca, Germani'a fu aceea care a respinsu orice mediatiune dictându Portiei otomane, scurtu si respicatu: „Cu Rusi'a te-ai batutu, cu Rusi'a se te impacî“. Asia spuse lunei regin'a-imperatêsa Victori'a. De atunci mai aflamu din „Nordd. Allg. Zeitung“ că organu oficiosu alu cabinetului germanu din Berolinu, că Rusi'a si Germani'a disera Portiei otomane: Vei avea pacea, indata ce vei accepta si esecuta tôte reformele specificate în not'a lui Andrâssy din 1876, tôte celelalte coprinse în memorandumulu dela Berolinu din acelasu anu, (respinsu atunci, chiar si de Angli'a), în fine, dêca te vei supune la tôte condițiunile specificate în protocoalele conferentiei dela Constantinopole, în care se coprinde si autonomi'a Bulgariei, precumu si la control'a si supraveghiarea Europei, că vei esecuta reformele în cugetu curatu.

Pôrt'a inse cerea, că înainte de a tracta de pace, se i se dea armistitiu si se se traga lenia de demarcatiune între armatele beligerante. Dela Berolinu se raspunde: N'ai trebuintia de linii demarcatorice, nici de armistitiu, nici de tractari lungi asupra desdaunarei; din cauza că cestiunea teritoriala si cea politica s'au si regulatu prin logic'a faptelor. Romani'a si Serbi'a s'au subtrasu ele incele de sub suzeranitatea Portiei otomane. Despre Bulgari'a este mare probabilitate că nu va mai fi provincia otomana. La Muntenegru se voru incorpora vali si campii bune de cultivatu, pentru-ca poporul acela se 'si

pôta castiga mediulôcele de traiu. Si apoi cu tôte acestea inca nu s'a facutu nimicu în favôrea celorlalte popora christiane, câte au se mai remana sub domni'a otomana. Rusi'a pretinde cu totu dreptulu egalitatea perfecta a christianiloru cu mohamedanii, în faci'a legiloru, la intocmirea castrului si a cartiloru de proprietate, că se scia pe viitoriu si christianii, care si câta este proprietatea lor de pamentu, ceea ce pâna acumu nu se scia. Totu asia insiste cu taria, că politi'a si executorii de dare se nu tractedie dupa o lege pe mohamedani si dupa alt'a pe crestini; apoi mai pre susu de tôte pretinde libertate absoluta în exercitiulu religiunei christiane de orice confesiune. Dupa tôte acestea Austro-Ungariei i se cuvine desdaunare pentru neutralitatea sa.

Dara desdaunarea enormelor spese bellice? Acî se raspunde, că dêca Turci'a nu e în stare se o numere în bani, are se dea din provinciile sale sêu că garantia, sêu că proprietate pentru totu-deauna.

Acestea aru fi condițiuni de natura a se tracta singuru între Rusi'a si Turci'a fôra că Rusi'a se voiesca a suferi vreo interventiu. Mai remanu apoi cestiuni de caracteru europênu, între care se numira la locul antaiu: Gurile Dunarei cu teritoriile vecine Basarabi'a si Dobrodgea. Cetatile fortificate danubiane de pre malulu dreptu alu Dunarei, incependu dela Ada Kaleh, Rahova, Palance, Vidinu, Nicopole, Rusciucu, Silistri'a etc. pâna la Macinu; neutralizarea absoluta a Dunarei, fôra nici-unu dreptu alu cuiva la Portile de feru; deschiderea Bosporului si a Dardanelorului pentru tóta lumea, prin urmare neutralizarea si a Marei negre. Tôte acestea condițiuni europene atingu si pe Romani'a pâna la rinichi. Dara despre acestea altadata.

Telegramele de la 25 crt. ne aducu scirea, ca Turci'a ar fi primitu tôte condițiunile rusesce de pace si ca preliminariile ar fi subscrise dejâ.

Între multele viersiuni ce se latescu pe fiacare di, asupra condițiunilor de pace sunt si aceste publicate de „Times“ si „Daily News“ din Londr'a:

Bulgari'a inclusive tieniturile Bulgare din sudulu Balcaniloru, devine autonoma cu gubernatori crestini; pentru Bosni'a si Ertiegovina se asigura introducerea de reforme, totu sub gubernatori crestini, êr celoru-lalte provincii turcesci li se garanteza o administratia mai buna. Romani'a, Serbi'a si Muntenegru se facu independente. Muntenegru capeta si o estindere teritoriala, inse la protestulu Austro-ungariei, nu capeta nici unu portu; o parte din Bassarabi'a, Batum, Kars si Erzerum, cu tieniturile marginasie, se voru cedâ Russiei. Desdaunarea speselor de resbelu va urmâ în bani, teritoriu sêu în altu modu. Cestiunea Dardanelorulu se reserva poteriloru europene.

De alta parte se afirma, ca condițiunile de pace a le Russiei sunt atâtu de apesatôre pentru Turci'a, incatu acele facu cu totulu imposibilu existenti'a Turciei. Ba nici poterile europene nu s'ar potê invoi cu ele, chiar si candu ar fi acceptate de Turci'a.

Revista politica.

Sabiu, 29 Ianuariu. În midiloculu caosului cestiunei orientali se ivescu la noi în Austro-Ungari'a si crisele ministeriale. Inceputulu s'a facutu cu ministeriulu din Vien'a. Aceste sunt urmarile negociariloru asupra renouirii pactului dualisticu.

Dupa multe incercâri fôra succesu, la 26 crt. presiedintele cabinetului din Cislaitani'a comunica Dietei, ca Monarhulu a primitu demisiunea Ministeriului, si ca densii voru mai remanê la gubernu numai pana se va constitui noulu cabinetu. Espunerea a fostu fôrte laconica. Nu s'au comunicatu nice motivele demisiunei, nice impregiurarea, ce a provocatu asta crisa. Siedinti'a abiâ a duratu cinci minute. Dintre ministri n'au lipsitu de câtu Lasser si Stremayr că morbosii. Siedinti'a urmatôre se puse pe astadi.

Despre formarea noului cabinetu nu se scie nimicu pozitivu. Unii vorbescu de unu ministeriu liberalu, cu principele Schönberg că presiedinte, alții afirma ca totu fostulu presiedinte, Auersperg, va compune unu nou ministeriu conservativu.

„Neue fr. Presse“ se infuria asupra politicei anglése si nu i-vine la socotêla, ca Angli'a nu pasiesce cu mai multa energia.

Intr'aceea din cabinetulu anglu iesira lordii Derby si Carnarvon. „Daily News“ anunçia, ca la casu candu Russii ar inainta spre Gallipoli, admiralulu flotei din Marea mediterana ar fi avisatu se debarce trupe pentru aperarea acestei cetati. Eventualu se tienu gat'a siese nâi mari pentru a se potê transportâ la momentu tóta garnison'a din Malt'a la Gallipoli.

Flot'a italiana inca stâ gata pentru a intrâ în mârle Turciei, indata ce s'ar miscâ flot'a anglésa. — Diariulu „Fanfulla“ scrie: Regele Umberto va incunoscintiâ curtile europene despre suirea sa pe tronu prin autografe comunicate prin soli extraordinari. Generalulu de Somaz va duce unu astfelu de autografu regelui Spaniei; generalulu Cialdini va merge la Berolinu; general. Dellarocca la Paris si Brussel'a; Oncieux de Labatie la Copenhaga si Stockholm; generalulu Passi la Petruburg; principele Thomas la Lissabonu; sotii pentru Vien'a, Londra si celelalte curti inca nu sunt designati.

Din Paris se telegrafêza gazetei de Colonia, ca Fournier, noulu ambasadoru francesu la Pôrt'a, va plecâ spre Constantinopulu numai dupa-ce contele Saint-Vallier va avê o convorbire cu principele de Bismark. Dêca se va adeveri acêst'a, atunci potê ca Françi'a vrea se merga mana 'n mana cu Germani'a în cestiunea orientala.

Greci'a intra în actiune. Comunduros, presiedintele cabinetului s'a pronunçiatu pentru actiune, care a si inceputu dejâ. Trupe grecesci au trecut frontier'a. Se astêpta proclamatiunea de resbelu. Regele va plecâ la Lamia.

Ungari'a. Oradea, 21 Ianuariu 1878 st. n.

Pentru segregarea averiloru episcopesci a fundului instructu — de avere repausatului episcopu Olteanu, la Oradea mare a sositu inca înainte de serbatorile Craciunului latiniloru exmissii ministeriale si anume Ales. Hoffmann secretar. ministr., Fabianu exactore ministr. si Nogall fiscu erarialu. Acesti domni au cerutu dela capitululu oradanu unu conspectu despre datoriile ce le are repausatulu episcopu facia cu fundatiunile diecesane si despre avere propriu a episcopatului. Audimu ca capitululu si-a facutu relatiunea, pe basea careia numitele datorii se apropia la 100,000 fl. unii dicu ca chiaru din acêsta imprejurare episcopatulu va fi vacantu mai multu tempu. De ôra ce inse venitele dominiului de sub vacantia — adeca ale intercalariului, în diecesa oradana incurgu pe basea unei gratiose dispusetiuni regesci — în fundulu veduvelorulu si alu orfaniloru preotiesci, se potê convinge veri-cine, ca din venitele numite datoriile episcopului nu se voru plati, ori catu tempu se stee episcopatulu în vacantia, — parerea nôstra din contra e ca episcopulu, parte din consideratiune ca dieces'a a devenitu în stare desolata si ca dupa celea premerse are lipsa de o mana agera, se va denumi peste cateva luni. Denumirea o intetiesce si starea politica si respective crisea orientala, carea are mare influentia asupra positiunei romaniloru si slaviloru din patri'a nôstra (vedi processulu Miletic, societatea Alexi dela Gherla, subsidiulu gimn. Beiusianu etc.). Comisiunea mai susu numita ministeriale de presinte lucra în Beiusiu. Din partea capitulului o insociesce canon. Kôváry, carele deodata e si economulu dominiului. — Elaboratulu acestei comisiuni se va da intr'unu esemplariu si capitulului, atunci apoi se va vedê că si dominiulu respective fundulu instructu ce pretensiuni va avea facia de mass'a repausatului episcopu. Dupa ce 'si va fini comisiunea operatulu seu, si se va face calcululu prescissionale, ni va da inaltulu

governu, fara se fimu ascultati, archipastoriu sufltescu! Unde esci autonomia? (nu cea dela Pesta) unde esci sinodalitate?

Jederanu.

Din părțile Satu-marene in diu'a de S. Ionu 1878. (Resnetu la corespondinti'a „din Crisiana“ esita in nrulu 98. 1877 alu „Gazetei Transilvaniei“. Mortea episcopului Olteanu, de care pe aici nimeni nu-si aducea aminte, se se pota templa asia curendu, a causatu in clerulu Satu-mareanu o adeverata intristare; căci Satu-marenii isi pusesera multe si frumoase sperantie in junele si — dupa opiniunea loru conceputa pe la venirea lui in acēsta diecesa — energiosulu episcopu. Densulu nu numai pe la inceputu, dar si de atunci incoce facuse multe promisiuni de reforme si imbunatatiri in diecesa. Clerulu Satu-mareanu anume in scurtu dupa ocuparea scaunului episcopescu ii substernuse unu memorandu, care cuprindea mai multe gravamini si dorintie de ale clerului diecesanu peste totu si de ale Satu-marenilor in specialu. Acelu memorandu va potē sierbi fitoriului episcopu de unu bunu materialu, — numai de va fi cu intentiuni bune, precumu dorimu se ni-lu deie D-dieu! Episcopulu Olteanu si-a aretatu nu numai la inceputulu gubernarei sale in acēsta diecesa, ci si de atunci incoce, unele intentiuni frumōse si salutarie. A si facutu multe promisiuni atātu mai multor preoti, ce i s'au presentatu la unele oca-siuni, ca deputatiuni, cātu si unoru singurateci. — Dorere inse, că acele promisiuni frumōse au remasu mai tote numai vorbe neintrupate. Asiē pe la inceputu promisese, că va conchiamā sinodu mixtu, si va demonstrā, că deca antecesorii sei rogati si provocati de diecesa spre a tienē sinode, au respunsu, că nu potu, pentru că la conchiamarea si tienerea sinodeloru, fia acele mixte, séu fia numai constatorie d'in cleru, li-se punu pede ce prin guberniulu tieri: elu, Olteanu, e securu că nu va intempinā neci o pedeca, — mai in colo, că administrarea fundatiunilor diecesane o va concrede unoru comisiuni constatorie in parte mare din cleru, — că va dispune se se faca ratiocinie publice despre fundatiuni in fia-care anu, — că va regulā cestiunea competintieloru preotiesci, si in specie, că va mediuloci fixarea siemei de competintie stolarie, lecticali si de lucru pentru părțile Satu-marene, unde acēsta cestiune, sulevata din părțile diecesei Gherlene ajunsese a fi trasa impinsa pela comitatu, — in scurtu, că afara de aceste, va introduce inca alte reforme salutarie pentru cleru si poporu. — In caus'a siemei Satu-marene scimu că a facutu mai multe representatiuni fōrte energiōse la guberniu; totusi acēsta causa ivita mai bine de 4 ani stagnedia si pana astadi la Budapest'a, unde a ajunsu de unu anu si jumetate. Se vorbesce, că episcopulu Olteanu in tempii mai din urma nu avea mare trecere la guberniu, de aceea se pōte, că au remasu si pana in diu'a de astadi representatiunile lui fara rezultatu.

Din celelalte reforme promise nu scimu se se fia pusu in lucrare neci un'a; cu tōte aceste noi Satu-marenii mai credemu inca, că deca mōrtea necrutatoria nu lu-arū fi rapitu din vietia asia rapede, ci i-arū fi mai lasatu tempu, elu cu in-cetulu si pe rendu arū fi introdusu tote reformele promise, precumu cu mutarea sa la Beiusiu luase inceputu de a fi mai bunu si mai crutiatoriu economu, de a-si face erogatiunile mai cu calculu, in scurtu, de a-si aduce la rondu starea materiala derangiata. Unu advocatu romanu de renume si cunoscutu de aprōpe cu trebile episcopului cu oca-siunea immormentarei ne-a asecuratu, că de arū fi mai traitu, dupa cumu si-propusese si incepuse, in cāti-va ani arū fi depuratu tōte detoriele. Abstragandu dela tienut'a lui politica si nationala, la ce neci că avemu astadata intentiune de a reflectā, trebuie sé-i recunōscemu si se constatāmu, că a avutu multe intentiuni bune, că, ca' omu, a avutu o ānima buna si indurata, precumu s'a esprima-tu si insu-si Esc. Sa Metropolitulu Vancea cātra clerulu diecesei Oradane cu oca-siunea immormentarei. Se-lu lasāmu deci ca se-si dōrma somnulu vecinicu mai in linisce, decātu cumu i-a fostu viet'i a!

Venindu acumu in firulu corespondintiei din Crisiana la cestiunea detorielor remase de episcopulu Olteanu, intrebāmu si noi cu fratii din Crisiana, că de unde si cine va solvi acele detorie fundatiunilor diecesane? Acēsta intrebare o punemu, dar' totu asia nu suntemu neci noi in stare a da respunsulu doritu. Cu tōte aceste ēca combinārele nostre: Deca episcopulu Olteanu a fostu

auctorisatu cumu se dice, prin locurile mai inalte de a luā imprumuturi din fundatiunile diecesane, deca acele-si locuri mai inalte au luat prin urmare garantia asupra-si pentru acele imprumuturi, atunci e grijea lorū, a locurilor mai inalte, de a-si portā sarcin'a garantiei; ēra deca administratorii fundatiunilor respective voru fi datu imprumutu banii fara garanti'a numita, séu fara ori-ce alta garantia, séu ipoteka de ajunsu, atunci respunsabilitatea cu tota greutatea si urmarile sale cade pe administratorii fundatiunilor respective. Fundatiunile sunt averea clerului, si clerulu e indreptatitu a cere dare de sēma despre averea sa. Si acēsta dare de sēma are se se si intemple necungiuratu, fia chiaru si nu de bunavoia!

Consentimu din ānima si sufletu cu fratii din Crisiana, că e tempulu, supremu, ca se cunōscemu odata curatu, nu numai starea fundatiunilor nostre diecesane, ci si cestiunea administratiunei disciplinarie hierarchice. Deca tōte aceste voru urma a fi tractate că pāna acumu, de tempu indelungatu, in modu absolutisticu, aduca-si aminte cei dela guberniulu diecesei, că se pōte intempla usioru, ca se nu fimu, că-ci neci nu suntemu departe de sulevarea celor patru puncte, intru cari ne-amu unitu cu baserec'a Romei, si cari avemu totu dreptulu a le sustienē pure — pute, si alta nemica!

La acestu punctu provocāmu atentiunea totororū fratiloru din tote părțile diecesei si recomandāmu seriosei ponderāri si confratiloru din celelalte diecese unite. E tempulu, ca se ne emancipāmu de sub presiunea si influenti'a straina! se nu mai fimu lipiture trate-impinse „per Ausoniae fines sine lege vagantes“!

Consentimu mai incolo cu confratii din Crisiana, ca — nepotendu-se deocamdata altu-modu — se se constateze starea fundatiunilor nōstre diecesane intr'unu consistoriu plenariu, indegetatu prin D-loru, spunendu si declarandu solemnū si noi, că D-lu Vicariu gen. capitulariu va bine-meritā de diecesa, de-lu va convocā fara amanare.

Intre aceste dorimu, ma cu totu dreptulu pre-tindemu dela administratorii fundatiunilor diecesane, ca se ni dea sēma in publicu:

I. Din ce s'a infintiatu si cātu e capitalulu fia-carei fundatiuni diecesane?

II. Unde, si pe langa ce ipoteka, cu ce interusuriu e elocatu capitalulu fundationalu?

III. Spre ce s'a folositu si se folosesece pro-ventulu anualu alu fia-carei fundatiuni?

IV. Pe langa ce regulaminte administrēdia D-loru fundatiunile respective?

V. In specie se ni-spuna administratorii fon-duriloru viduo-orfanulu si alu preotiloru deficienti:

a) La cātu a crescutu fondulu v.-orfanalu pāna in anulu trecutū? b) cātu este proventulu seu anualu din interese si cātu din tax'a annuala a preotiloru diecesani? c) cāti si ce feliu de preoti diecesani solvescu si cātu taxa? d) cātu vedue si cātu orfani de preoti sunt in diecesa si in cātu participēza acesti'a din acēsta fundatiune? e) din ce s'a infintiatu si cātu suma face capitalulu fundatiunei preotiloru deficienti? f) cātu este pro-ventulu anualu alu acesteii fundatiuni? g) cāti preoti deficienti sunt in diecesa si in cātu participa fia-carele din acēsta fundatiune? — — —

De va fi necessariu, vomu sta la detorintia si la rondulu nostru si in venitoriu a esi la discusiuni publice si mai adenci si mai detaiate despre materiele sulevate.

De o camdata rogāmu si provocāmu pre toti confratii preoti diecesani, ca, de consentiescu cu noi, se deie espresiune acesteii consentiri in publicitate; ēra, cari nu consentiescu, inca se-si deie cuvintele, ca se ne cunōscemu si intielegemu, si, de se pōte, se ne capacitāmu imprumutatu. Tacentes consentire videbuntur.

Mai multi preoti ai diecesei oradane din părțile Satu-marene.

Romani'a. Craiova, 4 16 Ianuariu 1878. Cu tramiterea abonamentulu meu la diarilu dv. pentru 1/2 anu, m'am decisu a ve scrie si câteva siruri. Dar' ce se ve scriu? Despre tempu? Vetu dice, dupa proverbiulu vechiu, că omēni candu n'au ce se vorbēca, se apuca se vorbēca de tempu. Despre scola? Vetu dice că, dascalii acestia (cam pedanti), nu sciu ce se vorbēca, de cātu de ale scōlei. Cam asia si este: Nauta de ventis, de bobus narrat arator, dicea de multu latinulu. Despre politica? Dar' politic'a nostra este pusa astadi pre ascutitulu sabiei, si pre atentiunea mai multu séu mai pucinu simpatica a cabinetelorū Europene.

Cu tōte aceste, fia cumu va fi, ve voiu scrie din tōte căte-ceva, si dv. veti alege ceva deca veti gasi demnu de atentiune.

Ern'a este destulu de grea si de gerōsa si pre la noi că si pre la dv. Ea urmā dupa o tōmna din cele mai lungi si mai frumōse, in care agricultorii potura se-si sēmene holdele pre cātu le permise multele transporturi (podvedi) cerute de starea bellica in care ne aflāmu, si terminata prin ploii abundante care udā sēmenti'a aruncata in pamentu, că se incoltiēca si se aduca rōde cu sutele, precumu se sperēza. Cu tōte că gerulu durēza de vr'o 10—12 dile necurmatu, termometrulu meu n'a scoboritu mai diosu de 15° Celsiusane sub 0. Cu tōte aceste, mai alesu lemnele de focu s'au scumpitu preste mesura si nu atātu din caus'a frigului, nici din caus'a drunuriloru, cari sunt forte bune si de sania; ci mai vērtosu, totu din caus'a podvediloru. Si acēst'a inca este un'a din miile de cause, pentru cari tota lumea doresce pacea. Victualele nu s'au scumpitu in modu simtitoriu, si este de miratu că carnea de vita si cea de porcu, pre langa tōte numeroasele ostiri straine si indigene ce au trecutū si mare parte se alimentēza inca totu de aici, si pre langa tōta epizooti'a ce mai grasēza in unele comune, carnea este mai eftina că mai nainte de acēst'a cu doi, trei ani de curundu trecutū. Singuru numai asia numitele mārfi coloniale pr. zacharu, cafea, luminari stearine etc. sunt in foculu vēnetu de scumpe, dela inceputulu resbelului si pāna in diu'a de astadi.

Din sfer'a scolastica am de a ve notā decursulu examenelorū semestrali, séu de ērna. Pentru acestu scopu ministeriulu Instructiunei a tramisu din Bucuresci, se asiste la examene că comisari pre dd. Francudi si dr. Branza, profesori dela Universitatea de acolo. Celu d'antaiu pentru partea literaria, celu de alu doile pentru partea scientifica, dupa limbagiulu francesu; séu unulu pentru partea filologica-istorica, ēr' altulu pentru partea naturale si fisico-matematica, dupa limbagiulu germanu. Cum voru remanē satisfacuti acesti doi domni cu examenele nōstre vomu vedē din reportulu ce lu voru dá ministrulu Instructiunei, dupa ce se voru intōrce a casa din misiunea d-loru; deca acelu reportu se va publicā, cum credemu, in Monitoriu. Unu inconvenientu ce esiste in legea nōstra scolastica n'ar trebui se-lu trēca cu vederea ori ce comisiune. Adeca acēl'a de a se face examenele semestrali I indata dupa vacanti'a Craciunului, candu — in serbatori — in locu de a repeti scolarii materi'a percursa, uita si ceea ce scieau in timpulu lectiuniloru. Alu doile că, acestu examenu semestralu, nefindu obligatoriu pentru scolari, astfelu că se nu pōta continuā in semestru II-le, fara depunerea lui, multi din scolarii cei mai buni, se subtragu dela acestu examenu si remanu uneori cei mediocri, si acestia ne preparati de ajunsu, ēr' cei-lalti 'ti vinu la inceputulu semestrali II asi continuā lectiunile pana la examenulu celu mare — de vēra — dela care nu se pōte nimene subtrage fara pedēpsa de a remanē repetente in classe.

Aci este locul de a adauge, că d. Chitiu ministrulu actualu alu Instructiunei că Craioveanu, recunoscatoriu orasiului seu natalu a immultitu numerulu Institutelorū de invetiamentu, anulu acesta scolasticu, cu dōue Institute: cu una scōla comerciale si cu I-a classe gimnasiale, despartita din class'a I dela Liceu, unde numerulu scolariilorū ajunsese de parte preste 100. Cu acēst'a s'a pusu basea unui gimnasiu de patru classe, adaugunduse treptatu, in fia-care anu, cātu una classe, pana la completarea lui. Totu aseminea si scol'a comerciale. Liceulu va constā de aci inainte din optu classe, in locu de siepte că pana acumu. Inse class'a VIII se va adauge preste trei ani, candu va ajunge pan' acolo program'a cea nōua, care se introduce aseminea in fiacare anu treptatu in cātu o classe, si care a ajunsu estu anu pana la classa IV-a inclusivu.

Din sfer'a politica-bellica.

Armat'a nostra de dincolo de Dunare va avē se opereze, impreuna cu armat'a serbesca, asupra Vidinului*), si mai apoi asupra Rusciucului etc. Ea nu va insoci armat'a rusēca preste Balcani, pentru că atunci ar semenā că conlucreza pentru interesele slavismului, pre candu gubernulu declarase Europei, că elu a tramisu armat'a preste Dunare, că se apere Independenti'a tieri si se departeze teatrulu bellului dela fruntariile ei. Ati auditu că dintre tote regimentele romāne, pre langa celu de venatori, mai multu s'au distinsu in lupta celu de dorobanti, — numiti curcani, pentru că pōrta o péna de

*) Scirile din urma ne spunu, ca armat'a romana operēza singura la Vidinu. Red.

curcanu in caciula. Acést'a provine de acolo că ei sunt recrutati, că si granicerii, din fruntea poporului, ómeni familisti, cu caracteru mai moralu, cu sentimentul de onóre mai desvoltatu, si cu iubire mai mare de patria că soldatul de casarma. Apoi, in mani'a tuturoru inimiciloru lui, românulu e nascutu pentru tóte.

Processulu Miletics.

(Urmare.)

A trei'a di de pertractare.

Se chiama inainte Dr. Miletics.

Aperatoriulu, Dr. Polit: Cu privire la antaiulu punctu din acusa propunu supletorie a se ceti atestatele de moralitate a le lui Rankovics cumu si protocolulu de fassiune a martorelui Gruics referitoriu la petrecerea Dr. Miletics in Belgradu.

Dr. Miletics: Pe langa aceea rogu a se ceti fassiunea adv. Divics din Semlinu si actulu de cununia a dsiórei Sarolta cu cutare Spirta. Dsióra Sarolta s'a cununatu in diu'a in care a plecatu Kaszapinovics la Belgradu. Din aceste acte se va vedé neadeverulu exprimat de Rankovics, ca Kaszapinovics ar fi mersu de odata cu mine la Belgradu. — Dr. Polit: Spre scopulu acest'a me rogu a se ceti si fassiunea dr. Kaszapinovics. — Tribunalulu decide cetera tuturoru acteloru acestorua in cursulu pertractarei.

Din actulu de moralitate datu de antisti'a din Serb-Pade se constata, ca Rankovics e de 37 ani si ca a petrecutu in comuna 12 ani, ducédu totu de un'a o vietia imorala, conturbandu ordinea si liniscea publica de repetite ori; se spune mai departe, ca pentru vetamare corporala si sila, in prim'a instantia a fostu pedesitu cu inchisóre de 2 ani, pedépsa, care tabl'a regia o reduce la 6 luni. — Dr. Polit cere a se constata, ca sententi'a acést'a contra lui Rankovics a intratu in putere de dreptu.

Se cetesce fassiunea adv. Gruics, in care se dice, ca Gruics cunósce pe Miletics de mai multu tempu. Elu a telegrafatu dupa Miletics se vina la Belgradu pentru regularea unei afaceri a cumnatei sale M. Zsivkovics.

Dr. Miletics: observu, ca dupa cumu se vede eram in cáva detoriu a caletorii la Belgradu.

Se trece la alu doilea punctu cuprinsu in acusa: agitatie criminala pentru plasarea imprumutului de resbelu serbescu cu scopu de a recruta voluntari.

Se presenta martorulu C. Iovanovics, comptabilu la cass'a de creditu din Neoplant'a.

Presied.: Cu ce scopu ai cercetatu pe Miletics in iunie 1876? — Iovanovics: Eu cunosc pe Miletics de mai multi ani; audindu, ca s'a rentorsu de la Belgradu, era la inceputulu lui Iunie, am caletoritu la Neoplant'a. Scopulu meu a fostu se adunu pentru refugiatii crestini din Turci'a bucate si bani, pentru raniti siarpia si bandage, mai departe, se plasezu actiele imprumutului serbescu. In caus'a acést'a am intrebatu pe Miletics de svatu; elu nu me consilia, ci imi dise, ceea ce nu e opritu prin lege, póte omulu face. Dupa acést'a am facutu o caletoria prin mai multe cetati.

Presied.: Care a fostu scopulu caletoriei dtale? Iovanovics: Scopulu meu era imbunetatirea sortiei crestineloru din Turci'a. Scopuri personali n'am avutu nici unulu. — Presied.: Dóra eliberarea crestineloru? — Iovanovics: Nu, singuru numai ajutorarea refugiatiloru si a ranitiloru.

Dr. Laszy: Cu ocaziunea cercetarei ai disu, ca ai caletoritu numai la svatulu lui Miletics. — Iovanovics: Cercetarea mea a ténutu trei luni. Pe fia-care di am fostu intrebatu aprópe câte 6 óre, eram bolnavu si mi-am facutu fassiunea sub o presiune cumplita. Astfelu protocoále nu sunt esacte.

Presied.: Ce intielegi dta prin presiune? — Iovanovics: Eram bolnavu reu si totusi eram silitu se respundu; adese am subscrisu protocolulu fara a'lu poté ceti.

(Va urma.)

Sciri diverse.

(Greci'a). Diuariele din Aten'a, nu incetéza a publica articolele cele mai entusiaste si pline de lauda pentru Romani'a si armat'a ei. Greci'a intréga admira si susu au radica stim'a si afectiunea Greciloru, stralucitele fapte de arme a le armatei romane, portarea ei eroica si abnegatiunea, ce aréta poporulu romanu in acestu resbelu mare si crancenu. — Asemene se scrie, ca „Crucea rosta“ din Aten'a a tramisu 2500 litre de zéma de lamáe si 2000 chilogramme de tutunu pentru a fi impartite intre ranitii Romani si Russi.

(Prelegerea publica) a dlui I. Popa, care amu anuntiat'o in Nr. 4, ne-a causatu o séra fórté placuta. Autorulu ne spune biografi'a invetiatoriului Absolonu Stichu. Bietulu Stichu isi serbéza jubileulu de 25 ani alu activitatii sale in scóla si alu passivitatii in casatoria. Pregatirile pentru scóla si le facu in beserica si astfelu a inceputu a proroci pe az-buche-vede. Mare ii fu incepu necasulu, cându cu introducerea abcdariului d. Boiu a fostu necesitatu, se'si schimbe si densulu metod'a si se incépa a proroci pe abc. Cu ast'a totu ar fi mai mersu, dar pune pe catele pe dlu Popescu si scóte altu abcdariu. Cine a mai vedutu, isi dise Stichu, se inveti pe copii trei foi, si apoi se ajungi la abc. De alta parte nu se potea mirá din destulu, ce ideia a avutu d. Popescu, cându, prin abcdariulu seu, introduce si dobitócele in in scóla. In fine cravat'a, recte: jugulu — care 'lu

vede ilustratu in abcdariu, totu de un'a ii reimpróspera oficiulu seu de 25 ani si minunat'a-i vietia conjugala totu de 25 ani. Pentru cá Stichu, si ca barbatu, pardonu, asta n'o potemu dice despre elu, — inca este unu modelu — dorere nu de invidiatu. Din nefericire densulu a lucratu contr'a santei scripturi. Nu si-a luat femeia, carea se ii fie supusa. Soci'a lui se chiamá Veronic'a Capu, priu urmare elu, cá Stichu, trebuiá se fia supusu Capului. Convietiurea sa cu Catarin'a a fostu plina de fapte memorabili. O singura data Catarin'a desperase ca va pierde superioritatea a supra lui Stichu, atunci, cându audí, ca in sinodulu bisericescu se destinase 2000 fl. pentru invetiatori. Ea credea ca barbatulu seu, capetandu cele 2000 fl. isi va luá diu'a buna si o va parasi. Catarin'a nu scia, adauge disserantele, ca conclusele sinodeloru nu se facu, pentru a se duce si in deplinire, ci, de mai multe ori, numai se fia concluse. In cadrulu temei, d. P. descrie in forma umoristica starea politica, sociala si bisericesca a romaniloru din Transilvani'a. Satirele ingeniose au produsu o complacere generala. — Prelegerea nu a fostu cercetata prea bine.

(Processulu de pressa) alu diuariulu „Tagblatt“ din locu s'a pertractatu ieri inaintea juriului. Pertractarea a fostu animata. Acusatulu a fostu achitatu in unanimitate.

(S'au furatu 250,000 franci). Se scrie din Bucuresci, ca la 17 crt. s'au furatu de la negutiatoriulu de acolo S. Stancovicu, monete turcesci de aur si efecte intre cari si unu numeru de actiuni d'ale institutului de creditu fonciaru austriacu, — preste totu in suma de 250,000 franci. Celui ce va descoperi pe furu i-se promitte o remuneratiune de 10,000 franci.

(Schimbarea sortiei.) In 1868 cându se refugia regin'a Isabel'a cu sociulu si copii preste frontier'a francesa, la gar'a de la Biarritz fu primita de Imperatulu si imperatés'a Franciei fórté amicabile. „Unde mergu ei?“ se dice ca a intrebatu miculu principe imperialu audindu pe parintii sei vorbindu de acést'a intempinare. — „Cine?“ — „Regii, cari i-ati salutatu?“ — „Louis, ei mergu in exilu.“ — „Unde jace exilulu?“ — Se dice, ca Napoleonu III, a respunsu la acést'a: „Ti se va explica si tie acést'a, cându vei fi mai mare.“ Imperatulu nu presentia cátu de nimeritu a vorbitu.

(Diariu nou.) Dn'a Mari'a Flechtenmacher cu 1 Ianuariu a scosu la Bucuresci unu nou diariu literariu sub titlulu: „Femei'a romana.“ Noi nu l'am vedutu inca.

(Istori'a resbelului din Orientu.) La Bucuresci s'a pusu sub tipariu: Istori'a resbelului din Orientu, séu luptele Romaniloru, Russiloru, Montenegriloru si Serbiloru cu Turcii. Acést'a lucrare interessanta, cu ilustratiuni, va aparé in brosiuri sub ingrigirea dd. Dr. A. Laurianu, Manliu si Mironu. Oplu intregu va constá din 4 serii, fia-care 10 fasciculi, séu preste totu, 640 pagine cu preste 100 ilustratiuni. Pretiulu unui fasciculu este 50 bani.

(Biserica ortodoxa romana) jurnalul periodicu eclesiasticu, ce apare in Bucuresci in an. IV contine in Nr. 1 urmatoriile materii: Catre venerabilulu cleru; crestinismulu in Dacia si crestinarea Romaniloru; cuventu la nascerea Domnului; Vorbirile preotului de satu cátra poporeni sei; cuventu la dominec'a Floriloru; Biserica romana; Chronic'a eclesiastica, si statistic'a eclesiastica a eparchiei de Argesiu.

(Albina Carpatiloru) numerulu antaiu (21) din anulu curentu are urmatorii articlii: La Turnu-Magurele, scena in versuri, de V. Alexandri; — Statu'a lui Mihaiu Vitezulu, cu ilustratiune; — O dusimania cu bunu sferistu, novela istorica, continuare; — Oda ostasiloru romani, Penesiu Curcanulu, poesie de V. Alexandri; Templulu dieitiei Isis in Egiptu, cu ilustratiuni; — Varietati.

(Gambett'a cá mire.) In Paris se vorbesce multu despre o cestiune, care sta in legatura atatu cu politic'a cátu si cu religiunea. Gambett'a se va casatori. Celu pucinu i-s'a propusu o „parthia excellenta“ la care milliónele sale s'ar poté tare multiplicá. Junisorulu nu e decisu inca, precumu se spune, din cause fórté ponderóse. De s'ar casatori adeca Gambetta dupa ritulu bisericescu, atunci chiaru si deca ar satisfac pe republicani si o parte din cetatieni totusi o particia buna din partidulu seu nu va fi indestulita si ruptur'a cu intransigentii va fi completa. In tóte coltiurile stradeloru va fi proclamatu de reactionariu si insielatoriu de poporu, atunci va fi gat'a si cu nimbu-i frumosu. Se pare, ca Gambett'a prefera a urma exemplulu lui Napoleonu III, va astepta cu casatori'a pana isi va ajunge scopulu, adeca pana va fi alesu de presiedinte séu dictatoru alu Republicei. In casatorii inca jóca rola insemnata politic'a inalta.

(Estate inaintata). Septeman'a trecuta amu muritu in Bucuresci doui barbati, unulu de 100 si altulu de 105 ani. In diua de 3 Ianuariu a mai muritu unulu, in colórea de albastru, in versta de 101 ani.

(In Clusiu) s'a infintiatu una fabrica pentru uscarea si macinarea oueloru. Cuprinsulu oueloru se usca bine, in acést'a fabrica, si apoi se preface in faina si asia se tramite in tierile cele mai departate ale continentului. Pana acumu s'au lucratu asia aprópe unu milionu de oue, cari firesce s'au adunatu din tinuturile mai apropiate, in cari pentru aceia pretiulu oueloru s'a urcatu in modu insemnatu.

Necrologu.

In 13 Ianuariu 1878 petrecuramu la eternele locasiuri pre veteranulu preotu gr. cath. alu Carpenisulu, Ladislau Balinth. — Elu fu nascutu in Petridulu

ungurescu, Municipiulu Turdii, la anulu 1805. — Tatalu seu, Ursu, Parochu locale, Mama s'a, Agafta nascuta Medan. De fericitulu seu parinte fu condusu la scólele din Blasiu in anulu 1815, tocmai in tempulu, cându s'au inceputu in Transilvani'a anii de trista memoria, adeca: fómetea. — Acolo studiá pana la anulu 1817. — In anulu urmatoriu 'lu duse parintele seu la Clusiu, unde a studiatu pana la finea anului 1819, cându murindu bunulu seu parinte, fu silitu a parasi palestr'a sciintieloru si a se aplicá la Typografi'a liceului reg. din Clusiu, cá invetiecelu. Dupa ce a sevirsitu anii tyrocinii fu declarat cu Diploma de collectoru si impressoru. Dup'aceea, servindu aicea inca unu anu, se determiná a pasí éra pre calea sciintieloru si, cá se póta subsistá, s'au aplicatu cá credentiaru in convictulu parintiloru Piaristi, unde in Gimnasiu, intru atatu s'au perfectionatu in scrierea si eloquentia fluida a vorbirei limbei latine, in cátu nunumai de catra coetanii studenti, dar' si de cátra professori, se nunea „Cicero“ cu care nume pana in tempulu presentu 'lu titulau coetanii lui.

Absolvandu clasele filosofice s'au aplicatu la jura cu scopu ca se intre la gubernulu Transilvaniei ca practicantu, inse s'au insielatu in sperantia, cáci i-s'au poffitu se arate unu venitu anualu din care se póta subsistá 10 ani, cu tóte ca treceau si 20 de ani pana cându unu Romanu venea la unu salariu de 240 fl. m. c. precumu s'au intemplat cu fericitulu: Cinteza, Babb, Ciupe, Domsia, Ratiu, Vajda s. a. Asia in ultim'a analiza se otari a concurá pentru unu postu vacantu de servitoriu la guvernulu (Cursor gubernialis) provediutu cu unu salariu de 200 fl. m. c. si 60 fl. m. c. intertenementu de calu. Inse nici acelu postu nu'lu dobandí, cáci s'a conferitu unui servitoriu a lui Br. Iozsika. — Dup'aceste 'mi dise mie, subscrisului, care eram teologu in anulu alu 3-lea: Acuma me voiu întórce éra si acolo, de unde am inceputu. Si asiá in anulu 1834 intra in teologia in Blasiu.

Dupa ce a absolvatu, fiindu eu preotu, pre cumu in tóte vacatiunile, asia si atunci veni la mine si 'mi dise: Am absolvatu si teologi'a nepóte! Spune-mi acumu ad quem fugiam? Cujus auxilium implorem? — M'asiu aplicá intr'o parochia cu pucina portiune canonica. Inse, trecutu in etate, si nedeprius la economia, apoi hic labor, hoc opus! „Cine se traga plugulu, cându io nu sumu in stare se-mi cumperu neci unu vitielu. — Asia otari a concurge pentru parochi'a Carpenisulu dotata de erariu cu 200 fl. m. c. care i se si conferi. — Aici poporu pucinu, casa parochiala cá in palma. — Elu se stradui si-si radica cu multa ostenele in cáti-va ani casa propria, pucinu locu de fenu, si cumu? Elu pre langa pucinulu seu salariu, mai cascigá cu predicile sale pre la morti, unde érá chiamatu si in comunele si Orasiele vecine, la omenii cei mai de frunte, fara distinctiune de religiune. — Mai portá la unii si cáte unu procesu, pregatea suplici la cei asupriti, cari recurau la densulu, ba inainte de 1848, pregatea teneri cari intrá la studiele filosofice, dintre cari unii suntu si astadi Assessori pre la sedriele municipale „Paucis contentum vitam ducebat frugalem“. — Sub aceste jurstari si-au crescutu pre fiulu seu in gimnasiulu din Alb'a-Iulia si Sibiu. — Absolvandu l'au tramisu la Universitatea din Vien'a la medicina, unde pre langa unu stipendiu de 315 fl. v. a., si la adencile sale batranetie, ilu mai ajutá la tóta lun'a. Ba in anii din urma, cu una suma considerabila, pentru depunerea rigoróseloru, solvirea diplomei si alte lipse dicédu-mi de multe ori: „Imi dau tóte, numai se-lu vedu fericitu“. — Bucuri'a lui fu mare cându vedit pre fiulu seu reintorsu acasa cu diploma de doctore in medicina, inse acést'a bucuria culminá atunci, cându inainte de mórte cu vreo câteva luni vedit pre cei trei nepoti nascuti din fericit'a casatoria a fiului seu cu Maria Rosiu din Alba-Iulia.

Dup'atatea aventuri, frantu de betranetie, in anulu alu 73-lea, éra alu preotiei sale alu 41-lea, in 11 Ianuarie, sér'a la 6 óre, in bratiile fiului seu, si-au datu sufletulu in manile Creatoriului. — Inmormentarea se facu cu o solemnitate rara, asistandu optu preoti, dintre cari subscrisului si parochulu Bistrei, Augustinu Coltoru, au ténutu dóue contiuni funebrale, celu dintai cu testulu: Temete de D-dieu! si cinstesce pre preoti! La inmormentare au luat parte multi onoratori din orasiele vecine si poporu numerosu din comunele din juru. Numai trasuri erau preste 30.

Fia-mi iertatu a amintí cu acést'a acasiune si generositatea domnului oficiante reg. din Rosi'a, Iacob Fulep Kremnitzky, care venise din Rosia cu baiasii sei cu stearturi aprinse, asistandu in jurulu cosciugului sub durat'a ceremoniei, si de acolo in spaliru pana la loculu inmormentarei. — Pentru care primésca sincer'a nóstra multiamita.

In fine nu si-au uitatu reposatulu nici de beserica'a aceea in care servi 41 ani, si cu multa ostanéla si abnegare de sine i-au cascigatu si depusu la societatea „Albina“ 150 fl. v. a. di unu suta cincidieci florini v. a. spre fructificare, cá cu tempulu se-si póta procurá casa parochiala.

„Sic transit mundus, et gloria ejus“,

sit ei terra levis, et requiescat in pace!

Nepotulu seu.

Conversatiuni literarie.

Despre dictionariulu academicu alu limbei romane.

(Urmare.)

A dou'a scóla éra si extrema, care'si dete sie titlu „scóla directiunei“ noue s'ar potea numi cea moldovena séu din Iasi, si a fonetistiloru cu orice pretiu. Acea scóla nu vrea nici se audia de alta limba, decátu numai de aceea pe care o vorbesce si asia cumu o vorbesce immensa maiortate a poporului. Dupa acea scóla nu existe in limb'a poporului nici-unu barbarismu, adeca nici-unu cuventu strainu, nici forme

barbare, nici pronunțatiune barbara, ci totu este bine, regulatu si frumosu asia, precumu vorbesce poporul, fia acela locuindu in suburbii cu jidovi si cu lipovani, seu pre sub munti cu ciangai, ori in Bucovina cu rutenii, in Basarabia cu asia numiti gagauti (turci baptisati), pe malurile dunarei cu bulgari, in Ardealu cu secui, in Banatu cu serbi si cu svabi, in partile Ungariei locuite si de romani, cu magiari si cu ruteni. Dupa acesta scola, francesii d. e. era anume academi'a francesca, scriitorii Francei si tote clasele civilizate a le natiunei nu aru trebui se se ferisca in vorbire si scriere de curioasele jargone provinciali, nici germanii civilizati de asia numitulu Kauderwalsch din tierile renane, de pre la Hamburg, din suburbiele Vienei seu ale Berolinului, ci se le adopte pe tote facundu din dictionariu ceea ce numescu italianii olla potrida. De analogia, de consecentia, erasi nu i pasa scolei dela Iasi nici multu nici puçinu. Ea vrea se fia populara pe vieti'a pe morțe, ca se o intielęga tota lumea. In adeveru scopu minunatu are scola dela Iasi; dara se vedemu cumu si-lu ajunge mai alesu atunci, candu ii casiuna ca se scria si se vorbesca in limba posesiiloru popularie si in a „povestiloru“. Se tienu d. e. in Iasi prelegeri popularie, si pentru ca se le intielęga poporul, se alege inadinsu termini cari se credu a fi cei mai usitati la poporul din cutare provincia seu regiune, pre cumu: vrsta, vërsta, vrasta, tiel (ung. czel), grozav, tredire (a vinului, a zamei de curechiu?), zadar gândire (ung. gondolni), chipzuire (ung. képzeln), do-vada, obicnuit, sburdalnic, hultuire (ung. oltani), astfel (ung. e fële), indeletnicire, cle-vetire, tagaduire (ung. tagadni), si altele multe. Nu sciu inse cumu se intempla, ca in aceeași prelegere audi si citesci unu mare numeru de cuvente, despre care putem fi convinsi cu totii, ca acelasi poporu, din alu carui graiu se dice ca s'au luat exemple citate mai susu, nu are de unde se le intielęga, afara numai, deca nu va sci latinesce si francesce; ca-ci adeca de unde se scia poporul, ce este „element, estetic, obiect, principiu, individ, special, teoria, regenerare, politica, adolescentia, cap'd'opera, egoistic, enthusiasm, geniu, pictura, perspectiva, indiferentia, om matur, diriguire (sic), exoptie (sic), tendintie reala, meschin, abis monstruos, deguizeaza (sic), vrai (sic), valöre, abnegatie si altele nenumerate“*).

Dn. V. Alexandri in dissertatiunea sa titulata Dictionar grotesc bate pedantismulu si pre pedantii romani cu mare pasiune, numindu'i „clontie infernale, care asistandu la nascerea Romaniiei, au deocheat-o cu ochii lor de buhne cobitoare“, omeni „lipsiti de orice sëmț estetic, ei au intreprins dela sine educatia fetei imperatului Traian si au invetiat-o sermana! a rosti unele cuvinte create de densii, care poarta semnele trivialitatii celei mai revoltante. Nenocita, s'a deprinsu astfel a comite monstruositati limbistice, fara a avea consciinta ca peatuesce in contra bunului sentiu in contra estetice si in contra poetice armonii etc.“

De aci incolo dn. V. Alexandri produce „cateva fructe culesse din pomul sciintiei, pe care le-au sadit pedantii in pamentul manos al patriei nostre“, precumu: onöre in locu de onor, amare (amo, as, are) beletia (frumsetia), terminatiunea tiune si tiune, minte (ca sinceraminte etc.), noi in locu de pl. femin. noue (poesii noue), redaptor, ruman, uä (in locu de o, una); Vergura (din cartile bisericesci) ilu da asemenea pe usia afara; asia si pe anima (in locu de inima), a incinge (in locu de a aprinde, a incinde), pe garantia, prospect (in locu de aspectu); vediuta (in locu de visita); tinuta (franc. tenue, term. milit);

* V. di Convorbiriile literarie din ori-ce Nr. Cursu si Nr. Exemplele soese aici pe nemerita, pe apucata, se afla in Nr. 1 din 1872.

tele, sele (tale, sale), ered, negles, regres (in locu de franc. regret, parere de reu), morb, morbos, morbosa, ord, orduri (adeveratu, forte uritu), resbel, popul (in locu de poporu), presiedinte, siedintia etc. le-ar scote cu biciulu deca nu ar fi camu tardiu. Atata numai, ca la unele se impedece si dn. Alexandri forte reu, si anume chiaru la celu de antaiu esemplu ce aduce; ca-ci deca d-lui intemeiatu numai pe articlu masc. alu substantivulu latinescu Honor-is, pretinde cu focu ca se dicemu onoru, nu onöre, atunci potu si altii pretinde consecentia dela dsa, ca se nu mai dica Floré, Durere, Sudöre, Putöre, Ardöre, Valöre (de ex. a monetei) Caldura, s. a. ci Floru, dureru ori duroru, sudoru, putoru, ardoru, valoru, calduru, caci Flos, Dolor, Sudor, Foetor, Ardor, Valor, Calor sunt masculine. Dara ce e de vina lumea tota, deca d. e. poporul germanu intru unu voitu se si faca femeia subst. neutru: das Weib, pe sore femeia: die Sonne, pe luna barbatu der Mond.

Dn. Vas. Alexandri are dreptate candu combate pedantismulu; dara dlui trebuia se dea o definitiune exacta, ca se cunösa lumea, ce intielege prin terminulu pedantismu. In catu s'ar para ca Alexandri tiene de pedanta, de „clontia infernala“, de „buhna cobitoare“ pe intręga scola a latinistiloru, era nu numai pe semidoctii pre catu de ignoranti, tocmu pe atata de infumurati, apoi pote fi incredintiatu ori-cine, ca pe latinisti nu i abatu dela calea loru nici insulte de acestea, care nicidecumu nu sunt argumente convingatorie, nici asia numitele critice ale lui Titu Maiorescu seu Xenopolu seu Negrutiu ori altulu; cu atatu mai puçinu voru gena vreodata pe latinisti caricaturile si mascarile personali a le fonetistiloru tineri, in care si imbraca si vendu ei inalt'a loru sciintia. Eu am statu in diece ani la multe si adesea forte ferbinti discusiuni escate intre reprezentantii scoleloru nostre filologice, si de aceea me temu, ca in generatiunea presenta nici-una nu va convinge pe cealalta. Anbele scole tienu ca se dcau asia, mortisiiu la doctrinele loru si combatu principiuu partiei adversarie. Scol'a etimologica se pare ca nici n'ar voi se vedea vreunu principiu la scola fonetistiloru si a limbei numite „popularia“; doctrinele philologiloru germani moderni le despretuesce, si in genere, principiuu foneticu ilu declara de unu principiu anarchicu, destructivu, destramatoriu, ruinatoriu de ori-ce limba, patronu alu lenei si nesciintiei. In acelasiu timp scola dela Iasi punendu-se pe terenulu unei estetice speciale proprie densei, bate lips'a de gustu, de frumsetia si elegantia in scrierile etimologistiloru si striga mereu, ca etimologistii scriu asia, cumu se nu i intielęga poporul. Dara nu sciu cumu se intempla, ca batendu ei, dau arme in manile etimologistiloru, candu scriu si vorbescu ca inainte cu 40 si cu 100 ani, in catu generatiunile de astadi se nu i mai intielęga si se fia siliti a si compune glossariu la ele. Din sute de exemple vomu cita numai unulu.

Avemu de inaintea nostra o comedia Boierii si Ciocoi, din anulu 1874 scrisa de altumentrea prea bine; eu inse nu am a face aici nimicu cu valörea ei intrinseca, ci numai cu limb'a ei. Imi permitu a intieba pe genialele si generosulu nostru Alexandri, cati romani mai intielegu astadi espressiuni ca acestea: „Se chipzuimu niste mesuri intiepte in niste trebi strajnice ale ocarmuirei“, „marele logofetu e zaif“, „avem de regularisat trei predmeturi simandicoase“, „se resolarisim aceste trei predmeturi“, „se cumpere otcupul ocelor . . . pentru hazna“, „se posvo-leasca a lepada bani“, „nu metachirisiti boeri, tğari minunate dela Viena“, „cei simandicosi fara nici unu sevas, daca si catigorisesce . . .“, „puteti se i luati dopros chiar dsale“, „se iscodim vreun tertip“, „este zuliar“, „elpidamu . . . nu te aprinde“, „daca me adiaforiseste“, „de vreme ce ai parapon asupra i“, „me atingi la filotimie Tarsiti'o“ etc.

Am priceputu prea bine, ca unu poetu intr'o bucata locala, unu humoristu intr'unu Kikeriki ori Hans

Jörgel totu localu, se scria in gergulu seu jargonulu cutaroru locutori de suburbii seu regiuni, care nu intielegu alta limba, si de care poetii voiescu se si bata jocu, d. e. ca pe la noi de romanii si de magiarii selageni: „Mei Pista, de i mai lasa siertesiulu teu in kertyulu meu, am se iau feiszeulu si se i taiu lab'a; seu: Te Gyuri, erigy a gręgyinaba, hozzäl csápät, se facem apädnak gyé muncare. Deca inse mi propunu se scriu pentru unu poporu intregu de multe miliöne, atunci nu mi este permisu a recurge la espressiuni nu numai locali, dara si barbare, selbatice, virite in limba ca de contrabanda totu odata esite din usu asia, incatu abia le mai pricepu cätiva betrani cari si traisera dile albe cu ele; seu deca totusi imi casiuna a le improspeta ca trista suveniru a le unui trecutu dorerosu, ori ca o satira amara asupra nesciintiei si lenei, atunci n'am in catrau, imi cauta se dau in man'a lectoriloru si vocabulariu de cuvente barbare, precumu se vediu silitu se faca si dlu Alexandri, adeca se avemu glossarie de cuvente straine. Atunci inse ni se lungesce in drumu totu vechi'a intiebare vitale: Care este propri'a limba romanesca si cari sunt barbarismii in trens'a? Scol'a dela Iasi a remasu panä acumu datöre cu respunsulu la acesta intiebare capitala.

Am produsu aici acestea cätiva exemple din altele nenumerate numai cu scopu ca cu atatu se invederamu mai limpede aprig'a diferentia dintre scola numita a latinistiloru si scola directiunei noue.

A trei'a scola se pote numi cu totu dreptulu cea istorica a philologiloru nostrii, seu deca voiti, scola dlui Cipariu. Definitiunea scolei acesteia este data forte respicatu de cätra insusi fundatorulu ei. „Dictionariile altoru natiuni“, scrie dn. Cipariu in Archivulu seu din 187. pag. . . . „sunt fara esceptiune scrise pe baze istorica, si dupa acestu principiu coprindu numai si numai vorbele, frasele si semnificatiunile candu-va usitate in limba, inca nici pe aceste tote, ci cu alegere dupa consideratiuni specialii, adeverite seu false, totu una“. Tote limbele pe di ce merge se inavutiescu, dupa necesitatile ce se nascu si se immultiescu din di in di. Asta e in natur'a lucrului. De aceea inse nici o natiune nu si croiesce vocabulariele a priori, ci astepta ca mai antaiu se appara necesitatile si se formeie noue vorbe, care recepandu-se in usulu comunu, in urma potu se fia introduse si in marele depositoryu alu limbei ce i dicu dictionariu etc.

Nu voiescu se me lasu in analiza ulterioara a scolei acesteia, care aici la noi este din tote cea mai bine cunoscuta si studiata din nemuritoriele lucrari cu care dn. Cipariu si-a daruitu natiunea si patri'a. DV. vedeti, ca auctorulu arunca de fundamentu istori'a limbei, cu care incepe de inaintea descälecarei, cautandu si scotiendu din trens'a unulu cäte unulu tote acelea elemente ale limbei romanesce, care adesea stau ascunse si pitulate ca si grauntiele de auru in aren'a mai multoru riuri de ale multiloru nostrii, de unde mineralogulu le culege cu mare grija si agerime de vedere, era ce nu este auru, seu celu puçinu argintu, lasa la o parte. De aci se pote cunösc de ajunsu, in ce difere acesta scola de ambele analisate mai insusu.

(Va urma).

Preturile cerealielor si altoru obiecte de trauu au fostu la 29/17 Ianuariu in Sibiu:

Gräu, dupa cualitati	1 hectolitr	fl. 8.40—9.40
Gräu, amestecat	1 „	„ 7.20—8.—
Secara	1 „	„ 6.20—6.60
Papusiou	1 „	„ 6.10—6.50
Ordiu	1 „	„ 7.00
Ovesu	1 „	„ 2.80—3.20
Cartofi	1 „	„ 2.00—3.00
Mazare	1 „	„ 15.00
Linte	1 „	„ 20.00
Fasole	1 „	„ 10.00
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„ 36.00
Untura (unsöre topita)	50 „	„ 40.00
Carne de vita	1 „	„ —.36
Oua 10 de	1 „	„ —.50

Numeri de probä din „ALBINA CARPATILOR“
se trämüt la cerere, gratis.

Foiä pentru toti — cu ilustrațiuni.

Redactor I. Al. Lăpădat. Editor Visarion Roman.

Apare in Sibiu (Transilvania) in numeri de 1 1/2 cöla pe septemänä si in volumuri de 6 cöle la cäte 4 septemäni. Pe an 75 cöle in 52 numeri seu 13 volumuri. Tipar bun, härtie finä, ilustrațiuni frumöse.

Aduce articoli de sciintä, ofere lecturä delectätöre, pledözä pentru adever, pentru bine si pentru frumos.

Prețul abonamentulu:

	pentru Austro-Ungaria	pentru Romänia.
Pe an	8 fl. — cr.	20 lei — bani.
Pe 6 luni	4 „ 40 „	11 „ — „
Pe 3 luni	2 „ 40 „	6 „ — „
In volum	— „ 70 „	1 „ 76 „
Un numër	— „ 20 „	— „ 45 „

Abonamentele se fac la editorul V. Roman in Sibiu, la tote libräriile si la oficinele postale.

„Transilvania“

banca generala de asiguratiune mutuala in Sibiu

(Strad'a Cisnadii Nr. 5, cas'a propria).

se recomanda pentru asigurari

in contra focului si pe vieti'a omului
pe langa conditionile cele mai favorabile.

Dela fundarea institutului s'au platitu dejä

desdaunari dupa daune cauate prin focu:	summe asigurate pe vieti'a omului:
1869	fl. 1215 „ 40 cr.
1870	„ 3594 „ 69 „
1871	„ 12125 „ 60 „
1872	„ 24178 „ 67 „
1873	„ 24620 „ 76 „
1874	„ 41970 „ 42 „
1875	„ 69019 „ 80 „
1876	„ 35420 „ 25 „
1877	„ 30918 „ 18 „
	fl. 243063 „ 77 cr.
	fl. 164511 „ 76 cr.
	fl. 407575 „ 53 cr.

Capitalu assigurat pe vieti'a omului cu finea
lui Decembre 1877 fl. 1,890000 „ — cr.

Reserva de premii cu finea anului 1877 „ 103950 „ 81 „

cari sunt elocati in

a) Chartii de statu (Prioritati, Oblig. rurale)	53982 „ — „
b) Imprumuturi pe politie	18925 „ — „
c) Cass'a propria	35000 „ — „
	fl. 107907 „ — cr.